

NATUURKUNDIG TIJDSCHRIFT

VOOR

NEDERLANDSCH-INDIË,

UITGEGEVEN DOOR DE

KONINKLIJKE NATUURKUNDIGE VEREENIGING

IN

NEDERLANDSCH-INDIË.

DEEL XL.

ACHTSTE SERIE.

DEEL I.

BATAVIA,
ERNST & Co.

's GRAVENHAGE,
MARTINUS NYHOFF.

1881.

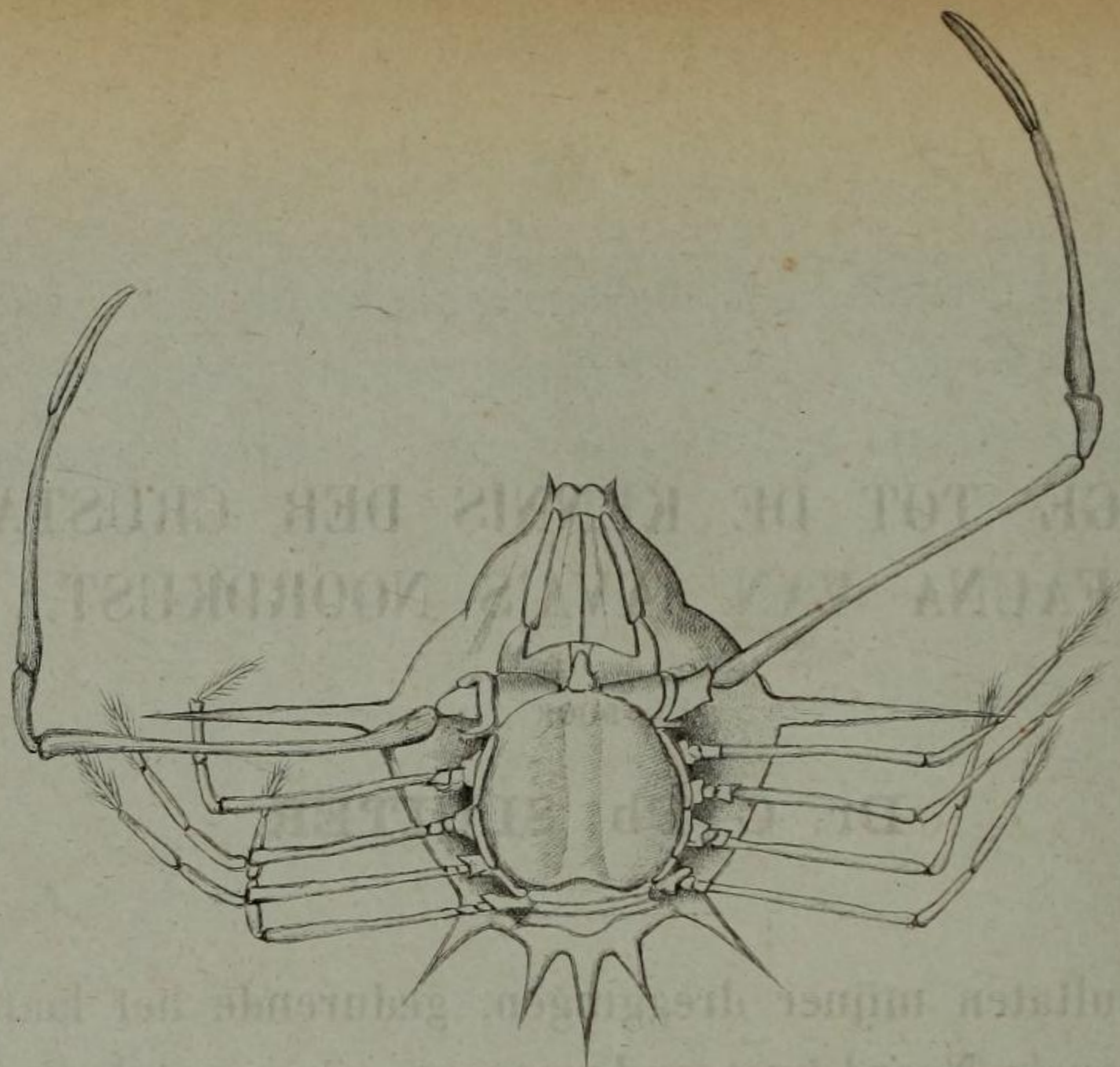

Fig. 1.

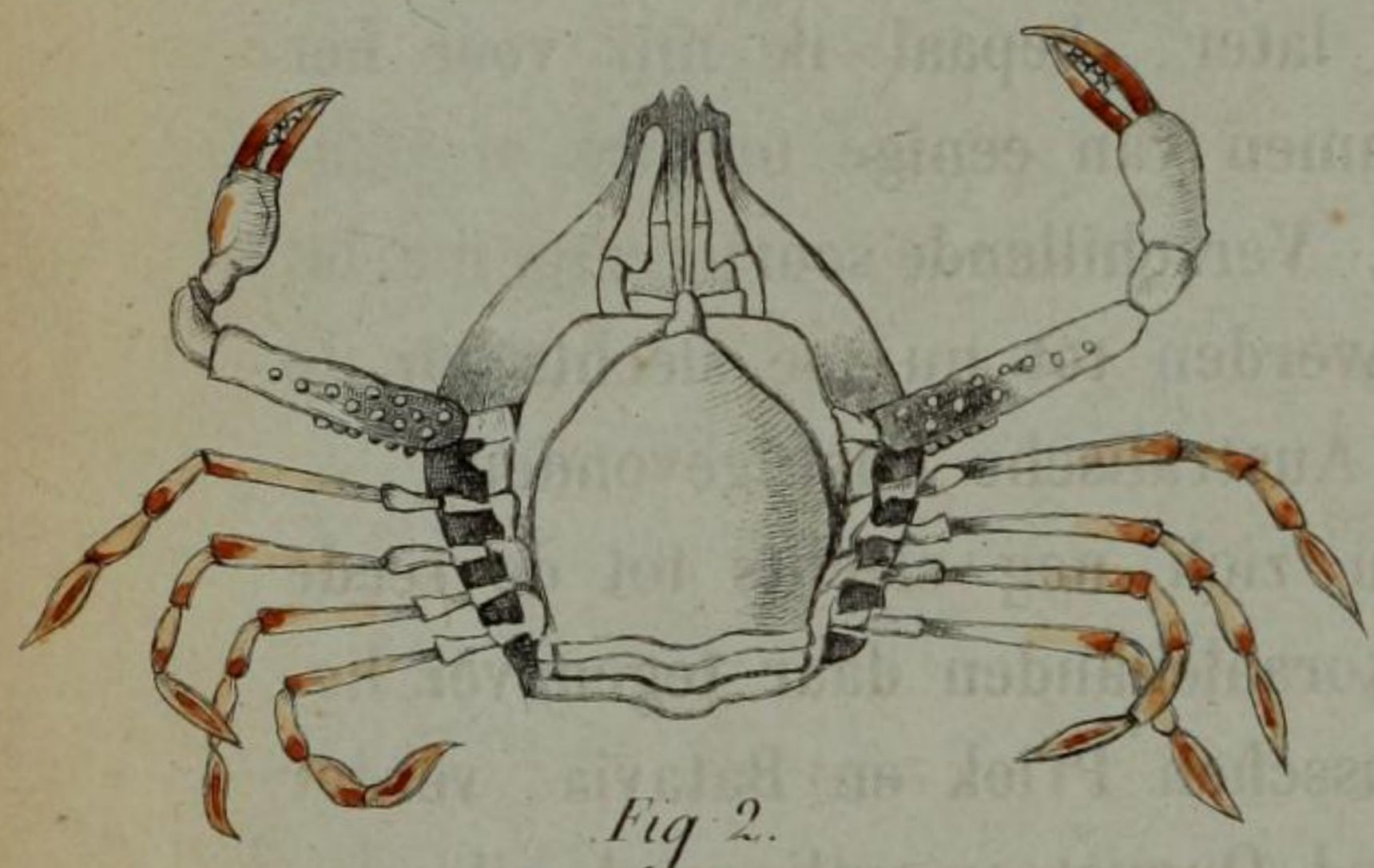

Fig. 2.

Fig. 4.

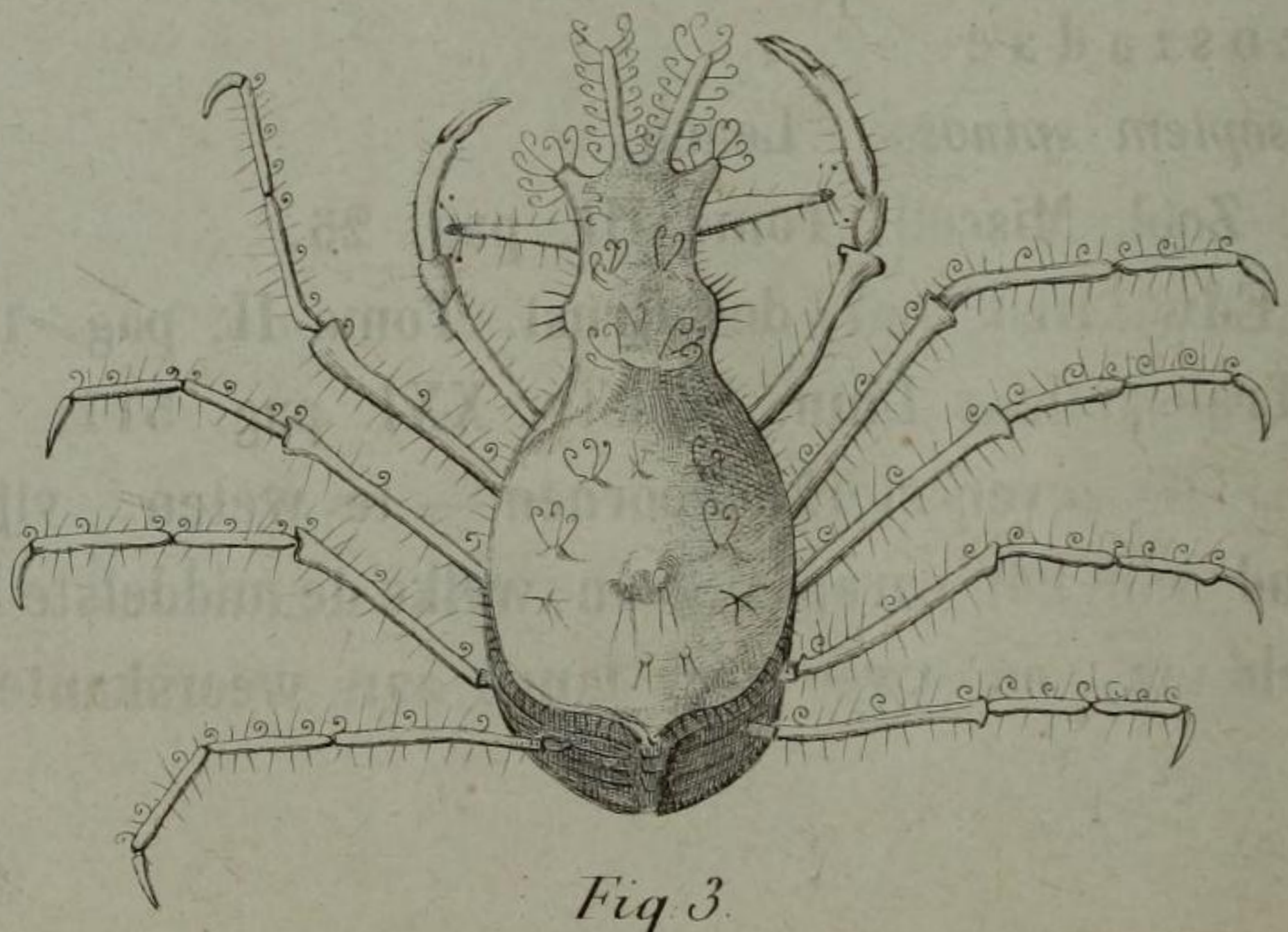

Fig. 3.

181

BIJDRAGE TOT DE KENNIS DER CRUSTACEËN
FAUNA VAN JAVA'S NOORDKUST.

DOOR

Dr. C. Ph. SLUITER.

De resultaten mijner dreggingen, gedurende het laatste half jaar op Java's Noord-kust ondernomen, zijn, wat de Crustaceën en vooral wat de Echinodermen betreft, niet onbelangrijk. Terwijl ik de beschrijving der Echinodermen, waaronder vooral de Holothuriën door eenige merkwaardige specimens vertegenwoordigd waren, uitstel tot later, bepaal ik mij voor het oogenblik alleen tot het opsommen van eenige nieuwe of zeldzame vormen van Brachyuren. Verschillende soorten zijn hierbij nieuw voor Java's kust, en werden tot nu toe slechts bij de Philippijnsche Eilanden en de Australische kust gevonden.

Mijne dreggingen beperkten zich nog slechts tot de reede voor Tandjong Priok en de koraaleilanden daar tegenover liggende, de kust van Java tusschen Priok en Batavia, verder de koraal-banken van het eiland Onrust en omliggende eilanden Purmerend en Kerkhoff en de diepere geulen tusschen deze eilanden, en eindelijk nog de baai van Merak in Straat Soenda.

Oxystomata.

Leucosiadae.

Iphis septem spinosa. Leach.

Leach. Zool. Miscell. Tome III. pag. 25.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome II. pag. 139.

Bell. Transactions Linn. Society. XXI. pag. 311.

Fig. 1. De zeven sterke doornen — te weten: vijf aan den achterrand van het carapax, van welke de middelste het sterkst ontwikkeld is, en twee zeer lange aan weerskanten van het

carapax — zijn bij mannetje en wijfje even sterk ontwikkeld, zelfs gewoonlijk bij het wijfje krachtiger dan bij het mannetje.

De figuur is een wijfje aan de buikzijde.

Vindplaats: Koraalbanken van Onrust en Merak.

Myra carinata. Bell.

Bell. Monograph of the Leucosiadae. Trans. Linn. Soc. XXI. pag. 297.

Vindplaats: Onrust.

Leucosia affinis. Bell.

Bell. loc. cit. pag. 287.

Vindplaats: Tandjong Priok.

Leucosia margaritacea.

Bell. loc. cit. pag. 288.

Fig. 2. Kleur van het carapax licht violet paarlgris aan de rugzijde, terwijl de ventraalzijde geheel melkwit is. De vingers en de distaal-einden van ieder der geledingen der pooten zijn rood. De tuberkels op de armen wit met licht rooden ring. Het abdomen komt overeen met het abdomen van *L. affinis*.

Aan Bell was alleen het mannetje bekend: daarom is in Fig. 2 de teekening van een wijfje aan de buikzijde gegeven.

Vindplaats: Onrust.

Calappidae.

Matuta victor. Fabr.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. T. II. pag. 115.

Desmarest. Considér. sur les Crust. pag. 101 enz.

Vindplaats: Tandjong Priok.

Majacea.

Chorinus algatectus. (n. sp.)

Adams & White. Voyage of the Samarang.

De Haan. Fauna Japonica.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome I. pag. 314.

Leach. Zool. Miscell.

A. Milne Edw. Nouv. Arch. d. mus. d'hist. nat.

Fig. 3 en Fig. 4. Rostrum met twee lange naar voren uitstekende hoornen, die licht naar beneden gebogen zijn, onge-

veer als bij *Chorinus incisa* (de Haan). Overigens is het carapax niet met doornen gewapend maar bedekt met tuberkels, en wel vijf grootere en kleinere op de middellijn van het lichaam, van welke de achterste dubbel zijn. Aan weerskanten der twee lange hoornen bevinden zich twee kleinere, en bovendien op de beide zijden van het carapax eenige kleinere verhevenheden. Oogen lang gesteeld en niet retractiel; de stelen met hoekige insnoeringen en verdikkingen.

De buitenste voelers zijn tusschen de lange hoornen en de stelen der oogen ingeplant, en korter dan genoemde hoornen. Het binnenste paar voelers bevindt zich binnen een eigenaardige door het rostrum omsloten ruimte (zie Fig. 4). Carapax naakt, behalve op de tuberkels. Langs den geheelen rand een zoom van fijne haren. Op de tuberkels bundels lange haren, die aan de punt zijn omgekruild. Dergelijke lange gekruilde haren zijn vooral talrijk en regelmatig geplaatst op de twee lange en de twee kortere hoornen vóór aan het rostrum. De pooten zijn met vrij lange dunne haren voorzien, die niet aan de punt zijn omgekruild. Tusschen deze haren vindt men op ieder der geledingen van elken poot, behalve op de klauwen, drie of vier merkwaardig vervormde haren. Zij zijn dikker en stijver, dan alle overige haren en zoo sterk omgebogen, dat zij ongeveer een cirkel vormen. Zij ontbreken op het voorste paar pooten, die klein en slechts met zwakke scharen gewapend zijn. De vier volgende paren zijn lang, dun en cylindrisch.

De algemeene vorm komt het meest overeen met *Ch. verrucosipes* (Ad. and White), alleen de vorm van het rostrum is verschillend; bovendien is de eigenaardige verhouding der haren en der stijve cirkelvormige haakjes op de pooten typisch voor deze soort.

Het dier leeft op de koraalbanken, en verbergt zich door grootere en kleinere stukjes wier aan de stijve haakjes te haken, waardoor het geheele lichaam bedekt wordt onder wier.

Volgens Adams and White zou het geslacht *Chorinus* slechts in diep water worden aangetroffen. Mijn exemplaar vond ik op de ondiepe ($1\frac{1}{2}$ vaam) koraalbanken bij Onrust.

Cancroidea.**Portunidae.**

Thalamita Prymna. Herbst.

De Haan. Fauna Japonica. Tab. XII. pag. 43.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome I. pag. 461.

Van de vele door mij gevangene exemplaren, zijn altijd de wijfjes belangrijk grooter dan de mannetjes, en licht groenachtig gekleurd. De mannetjes zijn donker, met donker roode vlekken. De scharen zijn bij beide donker rood met breede zwarte dwarsstreep.

Vindplaats: Onrust.

Thalamita arcuatus. De Haan.

De Haan. Fauna Japonica. Tab. XIII. fig. 1 en Tab. II. fig. 2.

Mijn exemplaar steemt geheel overeen met de genoemde soort van de Haan. Alleen het abdomen heeft een anderen vorm als het door de Haan op Tab. II afgebeelde, maar dit verschil is wel alleen daaraan toe te schrijven, dat die figuur genomen is naar een klein en jong specimen.

Vindplaats: Onrust.

Thalamita truncatus. Fabr.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome I. pag. 463.

De Haan. Fauna Japonica. Tab. XII. enz.

Vindplaats: Tandjong Priok.

Grapsoidea.**Pinnotheridae.**

Xenophthalmus pinnotheroides. White. Voyage of the Samarang. Ad. & White. Tab. XII.

Notes on four new genera of Crustacea. Ad. & White. Ann. and Mag. of Nat. Hist. vol. XVIII. pag. 177.

Mijn exemplaar is licht geel met licht roode vlekken, maar komt overigens volkomen overeen met de door Ad. & White beschrevene.

Tot nog toe werd deze soort alleen op de Philippijnsche Eilanden gevonden, terwijl mijn exemplaar afkomstig is van de ree

voor Tandjong Priok. Het dier leeft vrij, niet tusschen de schalen van schelpdieren.

Xenophthalmus duplociliatus (n. sp.) Ann. and Mag. of Nat. vol. XVIII. pag. 177.

De algemeene lichaamsvorm stemt overeen met die van *X. pinnotheroides*, ook de eigenaardige vorm van het front en de plaatsing der zeer kleine oogen.

Het verschil met de vorige soort is evenwel zeer opvallend. Ten eerste zijn de armen veel sterker ontwikkeld, breed en plat, en meer of min lepelvormig gebogen. Verder is bij het wijfje niet alleen het derde lid van het abdomen behaard, maar het derde en vierde lid zijn beide voorzien van een dwars uitstekende bundel lange haren. Het achterste paar pooten aan den achterkant helder rood gekleurd. Voor het overige is de kleur vuil geel zonder bepaalde teekeningen. De grootte is gelijk aan die van de vorige soort.

Daar door White het voorkomen van borstels alleen aan het derde lid van het abdomen, en ook het zeer klein zijn van de armen bij de wijfjes, als geslachts-kenmerken worden opgegeven, zou dit specimen als een nieuw geslacht moeten worden aangemerkt, evenwel komt mij de overeenkomst tusschen beide dieren te groot voor, om ze daarom alleen tot twee verschillende geslachten te brengen.

Vindplaats: Tandjong Priok.

O c y p o d i d a e.

Gelasimus Marionis. Desm.

Desmarest. Consid. sur les Crust. pag. 124.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome II. pag. 53.

Bij betrekkelijk jonge exemplaren zijn de twee typische grootere tanden aan de randen der scharen nog niet te onderkennen. De vaste vinger heeft bij de jongen slechts een golvenden rand.

Vindplaats: Onrust.

Ocypoda pallidula. Homb. et Jacq.

Voyage au Pole Sud et dans l'Océanie sur l'Astrolabe et la Zélée. Zoologie par Hombron et Jacquinot.

Mijn exemplaar stemt geheel met de beschrijving en afbeelding van Jacquinot overeen (Pl. 6. fig. 1. A), alleen is de tekening op den rug van het carapax eenigszins verschillend. Het carapax is even als het door Jacquinot beschrevene niet effen, maar met kleine korreltjes dicht bedekt.

Vindplaats: Tandjong Priok en Merak.

Grapsus messin. Fabr.

Forskal. Egypte.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust.

Vindplaats: in groote menigte op de reede van Priok en Onrust.

Varuna litterata. Fabr.

Herbst. Tome III pag. 58.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome II. pag. 95.

Vindplaats: Onrust.

Hippidae.

Remipes testudinarius. M. Edw.

Lamarck. Hist. nat. des anim. sans vert. Tome II. pag. 401.

Milne Edw. Hist. nat. des Crust. Tome II. pag. 204.

Tot nu toe nog slechts aan de kust van Australie gevonden, terwijl mijne beide exemplaren van Onrust afkomstig zijn.

BATAVIA, 15 April 1880.